

Indog. Etym. Wb. 1101.15): els compostos *Turno-durus*, *Turno-magus*, amb llur segon element clarament cèltic, suggereixen que *Turno-* també ho sigui; i en l'antiga toponímia gàlica abunden els *Turnacum* o *Turniacum* (> *Tournay* etc.), dels quals Holder (*Alt-celtischer Sprachschatz* s. v.) aplega molts testimonis; i d'altres noms encara s. v. *Turn-* i *Torn-*; també hi ha un antic *Torn-orient* britònic; és veritat que manquen o escassegen molt els elements confirmadors per part de les llengües neo-cèltiques: Loth invoca un bretó *torn-aot* «falaise», que no trobo confirmat (no en el *Vocab. Étym.* de Victor Henry ni en la gramàtica comparada de Pedersen, però Pokorny i Weisgerber no l'hi rebutgen, i bretó *aot* «rivage» < paleo-cèlt. ALTO-és ben conegut). Com que Pokorny assigna a aquest 15 *giàlic* TURNO- una etimologia indoeuropea plausible (si bé no evident, cf. paleoslau *tvrdŭd* 'fort', rus ant. *tverdyj* 'fortalesa'), sembla de tota manera que ens en podem fiar.

I jo hi afegiria encara una nova etimologia: el nom 20 del castell de *Ventadorn* (a l'Alt Llemosí, on escriví immortals estrofes el gran trobador Bernart de V.), que em sembla explicable per un gal *VINDO-TURNO-* = fr. *hauteur blanche*; car en tot cas la *-d-* de l'oc. *Ventadorn* postula una *-T-* etimològica (*-D-* hauria donat oc. *-z-*), la dissimilació *o-ó* > *a-ó* estaria en regla, i només caldria admetre que la *t* de *nt* resulta d'un intercanvi o una assimilació amb la *-T-* següent.

Hi ha alguns celtismes toponímics no lluny d'*Alentorn*: a la Conca de Tremp, *Salàs*, *Talarn*, *Segú(r)* < 30 *SEGO-DUNUM*, *Sagan* (sobre el mateix nom de Tremp he consignat una temptativa indoeuropea en la lletra T del *DECat*); més cap a Migjorn *Sellemana*, *Mesull*, més enllà *Boldú* i *Verdú* (noms en *-DUNUM*) no són massa lluny d'*Alentorn*. Aquesta pista, doncs, no és desenraonada (A).

Pel que fa a *Alen-* potser també hi hauria algun 40 indicatiu d'aquesta banda. *Alençon* la ciutat normanda té un nom repetit a França: Holder (o. c. J, 74 i III, 546) enumera i localitza vuit *Alançon* o *Alen-*, als quals suposa la forma originària *ALANTIONE*: jo no en trobo comprovats tants: *Notre Dame d'Alençon* a l'Anjou (M-et-Loire) només, però d'una banda alguns deuen ser noms de lloc menors o pobles sense municipi; i d'altra banda, en part, sembla haver-hi hagut eliminació de la *A-*: *Lançon* vila de 1000 hab. prop d'Ais de Provença, i altres dos: un a Bigorra i l'altre a les Ardenes; *Ellenz* vora el MoseHa sembla venir d'un *ALANTIA* (altres troben *Elantia*, Pok., *IEW* 307.12), i també un riu *Elz* afl. del Neckar. Descorataja però la falta d'explicació cèltica d'aquest *ALAN(T)-*; un nom de deessa *Alante-doba* està documentat en una inscripció de la Val Camonica (per damunt del Lago d'Isco, *CIL* v, 4934), però una autoritat celtològica com H. Schmidt (*Zeitschr. f. celt. Philol.* xxvi, 1957, 120) declara que no hi ha enllaços («Anklang») cèltics i no creu que sigui un nom d'aquesta família. En conclusió, una combinació cèltica *ALANTO-TURNO-* (o *ALAN-TURNO-*), fonèticament satisfaria com a base d'*Alentorn*, i el sentit d'altura' tampoc desentonia, car és país molt atu-

ronat: però amb tot i que no mancaria de base en la documentació cèltica, no queda encara prou demostrada aquesta pista (B) pre-romana en l'anterior aspecte (a).

D'altra banda un altre indicatiu pre-romà (pista B) b): l'Itinerarium Antonini posa una localitat *Alantone* en la ruta d'Astorga a Bordeus (Asturica-Burdigala); comprovo que no és el nostre lloc, car la posa a 8 milles (*milia passuum*) a l'Oest de *Pompelo* = Pamplona, a 16 milles d'«Araceli» i a 108 de «Virovesca» (o sigui *Briviesca*, prov. de Burgos);³ i d'altra banda Holder troba també un *Alantone* en el Geògraf de Ravenna 445 (preguntant «avui Azain?»),⁴ i jo no sé què és aquest Azain). Encara que la situació a Navarra no coincideixi amb la d'*Alentorn*, el nom pogué estar repetit (tal com hi hagué diversos *Virodunum*; el nostre *Ladurs* ve d'un *Iliturci* duplicat de l'*Iliturgis* bètic; *Soldeu* i *Solduga* vénen de *SALDUBE*, *-UBA*, duplicats de l'antic nom de Saragossa, el nostre *Llebro* prové d'un **ILIPLUA* var. de l'*Ilipula* bètic, etc.); qui sap, doncs, si *Alentorn* és un antic **Alenton* igual als d'Antoninus i del Ravennate, i llavors *-ton* s'hauria fet *-torn* per etimologia popular catalana.

Totes tres pistes es mostren, doncs, raonables, i cap 25 deixa de presentar costats penumbrosos o bastant discutibles.

Tot sospesat, crec que la pista pre-romana (A-B) és més versemblant que la derivació del nom del lleonès. Aquesta exigiria una base amb *-NT-* antiga, originària, no pas de nasalitat propagada, i amb aquesta inversemblança se suma un seguit de postulats sense prova: derivat adjectiu; formació poc corrent en *-INU-*breu; i síncope *-ORINU* > *-ornu-*.

L'alternativa pre-romana (B) en realitat no és disjuntiva perquè no hi ha indicis clars que (b) sigui verament distint de (a). Puix que *ALAN-* i fins *ALANT-* estan ben documentats en l'Antiguitat (a); i l'amplificat *ALANTONE* ho està en l'Antiguitat hispànica (b); no és gens forçat admetre el compost *ALANTO-TURNO-* o *ALAN-TURNO-* com a nom d'una vall rodejada d'alts turons (anomenats en cèltic *TURNO-* 'altura', 'lloc prominent'). Hem vist que quasi totes les mencions medievals porten *Alantorn* amb *-ant-* (totes les quatre dels Ss. XI i XII, car les altres són sense donar la forma, i amb la *e* explícita no apareix fins a la fi del S. XIII. I avui encara jo vaig sentir-ho amb *a* (= *ə*) a dos llocs (Preixens i M. de Bondia), on una *e* hauria sonat *ə*, essent punts del cat. occidental.

Totes les aparences indiquen, doncs, un celtisme, puix que ho és del cert *TURNO-*. Només aconsella mantenir seriosa reserva el fet que els celtòlegs no vegin una explicació cèltica per al primer component *ALANTO-* o *ALAN-*. Però el lloc on s'ha trobat el nom de *Alantedoba* és àrea celto-lepòntica, i el lloc de *ALANTIA* és la Renània, on el cèltic predominà i els *Alantone*, *-une*, són també en territoris hispànics de forta aportació cèltica. Sospito que els celtòlegs podran trobar-li encara una solució a aquest detall del problema.

Els pregunto: ¿no seria possible veure-hi un parent del nom del cervo, cerva o cabirol? L'irl. ant. *elit*